

Список використаних джерел

1. Ansoff I. Corporate Strategy: An Analytic Approach to Business Policy for Growth and Expansion / Igor Ansoff. – N.Y.: McGraw Hill Book Company, 1965. – 241 p.
2. Bamford Ch. The Strategy Mindset / Chuck Bamford. – Washington: Create Space Independent Publishing Platform, 2015. – 126 p.
3. Dealtry R. Dynamic SWOT Analysis: Developer's Guide / Richard Dealtry. – Manchester: Dynamic SWOT Associates, 1994. – 111 p.
4. Kotler P. Marketing Management: Analysis, Planning, Implementation, and Control / Philip Kotler. – Upper Saddle River: Prentice Hall; 8th ed. 1994. – 816 p.
5. Learned E. Business Policy: Text and Cases / Edmund P. Learned, Roland Christensen, Kenneth R. Andrews, William D. Guth. – Homewood: Irwin, 1965. – 1068 p.
6. Учитель Ю. Г. SWOT-анализ и синтез – основа формирования корпоративной стратегии / Ю. Г. Учитель, М. Ю. Учитель. – М.: Либроком, 2010. – 328 с. // Uchitel' Ju. G. SWOT-analiz i sintez – osnova formirovaniya korporativnoy strategii / Ju. G. Uchitel', M. Ju. Uchitel'. – М.: Либроком, 2010. – 328 с.
7. SWOT Analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.businessballs.com/swotanalysisfreetemplate.htm>.
8. Weitz B. Handbook of Marketing / Barton Weitz, Robin Wensley (eds.). – London: SAGE Publications Ltd., 2002. – 582 p.
9. Ansoff Matrix Strategy Skills [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.free-management-ebooks.com/dldebk-pdf/fine-ansoff-matrix.pdf>
10. Schwenker B. Scenario-based Strategic Planning: Developing Strategies in an Uncertain World / B. Schwenker, T. Wulf (eds.). – Wiesbaden: Springer Gabler, 2013. – 219 p.
11. Morrison M. Myth of the History of SWOT – Learned, Christensen, Andrews and Guth – wrong? [Електронний ресурс] / Mike Morrison. – Режим доступу: <https://rapidbi.com/history-of-swot-analysis-the-error-many-on-the-internet-make/amp/>.
12. History of SWOT Analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.marketingteacher.com/history-of-swot-analysis/>
13. SWOT ANALYSIS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.referenceforbusiness.com/management/Pr-Sa/SWOT-Analysis.html>.
14. Satell G. 6 Marketing Myths [Електронний ресурс] / Greg Satell. – Режим доступу: <http://www.digitaltonto.com/2011/6-marketing-myths/>.
15. Bamford Ch. The Strategy Mindset / Chuck Bamford. – N.Y.: Create Space Independent Publishing Platform, 2015. – 126 p.
16. Bamford Ch. 7 Corporate Strategy Myths That Are Limiting Your Potential [Електронний ресурс] / Chuck Bamford. – Режим доступу: <http://www.skippirichard.com/7-corporate-strategy-myths-that-are-limiting-your-potential/>.
17. Erhard K. V. Away With SWOT Analysis: Use Defensive / Offensive Evaluation Instead / Erhard K. Valentin // The Journal of Applied Business Research. – 2005. – Vol.21. – №2. – P.91-105.
18. Репьев А. П. Убожество SWOT / А. П. Репьев // Rerev A. P. Ubozhestvo SWOT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.repiev.ru/doc/SWOT-Stupidities.pdf>
19. Caprarescu G. SWOT Analysis between Myth and Reality / G. Caprarescu, D. Stancu, G. Aron // Knowledge Horizons. – 2013. – Vol.5. – №1. – P.38-42.
20. What is SWOT analysis and what is it not? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.simply-strategic-planning.com/what-is-swot-analysis.html>
21. Горбулін В. П. SWOT-анализ як важливий елемент стратегічного планування національної безпеки. Розділ 3. / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський // Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки. Монографія / В. П. Горбулін, А. Б. Качинський. – К.: НІСД, 2010. – 288 с. // Horbulin V. P. SWOT-analiz yak vazhlyvyi element stratezhichnoho planuvannia natsionalnoi bezpeky. Rozdil 3. / V. P. Horbulin, A. B. Kachynskiy // Stratezhichne planuvannia: vyrisshennia problem natsionalnoi bezpeky. Monohrafiya / V. P. Horbulin, A. B. Kachynskiy. – К.: NISD, 2010. – 288 s.
22. Дем'ячук О. П. SWOT-анализ політичної системи України в модернізаційній парадигмі / О. П. Дем'ячук // Наукові записки / Збірник. – Серія «Політологія і етнологія». – Вип.6 (56). – К.: Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. – С.12-25. // Dem'ianchuk O. P. SWOT-analiz politychnoi systemy Ukrainy v modernizatsiinii paradyhmi / O. P. Dem'ianchuk // Naukovi zapysky / Zbirnyk. – Seriya «Politolohiia i etnolohiia». – Vyp.6 (56). – К.: Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2011. – С.12-25.
23. Лісовський С. А. SWOT-анализ і анализ прогалін (GAP-анализ) політик, програм, планів і законодавчих актів у сфері суспільного добробуту (соціального захисту) і підготовка рекомендацій щодо їх удосконалення відповідно до положень Конвенції Ріо. – Херсон, 2016. – 106 с. // Lisovskiy S. A. SWOT-analiz i analiz prohalyyn (GAP-analiz) polityky, prohram, planiv i zakonodavchykh aktiv u sferi suspilnoho dobrobutu (sotsialnoho zakhystu) i pidhotovka rekomendatsii shchodo yikh udoskonalennia vidpovidno do polozhen Konventsii Rio. – Kherson, 2016. – 106 s.
24. Соколов Д. SWOT-анализ вибору політичного забарвлення / Д. Соколов // Sokolov D. SWOT-analiz vyboru politychnoho zabarvlennia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2011/12/29/6874591/>

Kartunov O. V., Doctor of Political Science, Professor,
Head of Social Sciences Department of the University of economic
and law «KROK» (Ukraine, Kyiv), alexkartunov@gmail.com

Method of SWOT analysis in modern scientific discourse

This article is devoted to the modern scientific discourse that proceeds in corresponding foreign scientific literature in relation to the method of SWOT analysis. In particular, the different, sometimes opposite points of view in relation to the time and fathers-founders of this method, its essence, advantages and defects, possibility and expediency of application in political science and in a political sphere are investigated. Actuality of this range of problems is argued. The analysis of four points of view in relation to time and founders of SWOT-analysis and three points of view in relation to his advantages and defects is carried out. In last case a hypothesis in behalf on one of the points of view is offered. A hypothesis according to which to find out the real potential and efficiency of SWOT-analysis is possible only on condition of application of SWOT analysis itself is also suggested. Correctness of the offered hypothesis that the mentioned method is not only possible but also expedient to use both in political science and in a political sphere is confirmed.

Keywords: scientific discourse, methods of scientific research, SWOT analysis, advantages and defects, hypotheses, political science, political sphere.

* * *

УДК 32.001:329.7(477)

Васильчук Є. О.,
доктор політичних наук, доцент кафедри філософії,
політології та українознавства, Київський
національний університет технологій та дизайну
(Україна, Київ), vasilchuk84@bk.ru

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ПОВЯ І ДІЯЛЬНОСТІ НЕЗАКОННИХ ВОЄНІЗОВАНИХ І ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ В УКРАЇНІ

Проаналізовано соціально-економічні чинники появи і діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань в Україні. Зроблено висновок про те, що деструктивні процеси у соціально-економічному житті не лише поглиблюють фізичну і моральну деградацію населення, зокрема, молодого покоління, а й створюють реальну загрозу для безпеки суспільства й держави, адже кризові явища в економіці швидко поширюються на інші сфери суспільного життя, підірваючи стійкість і стабільність існування державних і політичних інститутів.

Ключові слова: незаконні воєнізовані та збройні формування, екстремізм, тероризм, національна безпека.

У сучасних умовах екстремізм є реальною загрозою для національної безпеки будь-якої держави. Особливо небезпечним є використання екстремістами терористичних методів досягнення своїх цілей. Під загрозою вчинення терористичних актів опиняються життя і здоров'я, конституційні права і свободи громадян, територіальна цілісність та конституційний лад у державі.

Терористична активність окремих суб'єктів політики сприяє дискредитації держави та її інституцій, посилює дезінтеграційні процеси і відцентрові, сепаратистські тенденції. Зрештою це може призвести до колапсу

системи державного управління та втрати керованості суспільними процесами. Використовуючи терористичні акти як інструмент залякування, тиску і шантажу, сучасні екстремісти домагаються девальвації авторитету органів державної влади серед населення, послаблення їхніх регулятивних і охоронних функцій.

Управлінський хаос створює широкі можливості для появи паралельних владних інститутів, за допомогою яких екстремістські сили прагнуть легітимізувати свою діяльність перед світовою спільнотою та встановити контроль над наявними у суспільстві матеріальними і духовними ресурсами. За лаштунками трансльованих екстремістами популістських і демагогічних гасел відкривається втрата національної державності. У деяких випадках, використовуючи і всебічно підтримуючи діяльність екстремістських сил, свої територіально-експансіоністські наміри прагнуть задовольнити агресивно налаштовані держави-сусіди.

Метою статті є аналіз соціально-економічних чинників появи і діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань в Україні. Цією статтею автор відкриває цикл наукових публікацій, присвячених дослідженню діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань в Україні.

Вагому роль в ескалації суспільно-політичної напруженості у державі відіграють створювані екстремістами незаконні воєнізовані і збройні формування. Саме вони виступають силовим інструментом екстремістських угруповань, безпосередньо забезпечують протидію правоохоронним органам і є джерелом різноманітних криміногенних небезпек. Зважаючи на це, у сучасних умовах незаконні воєнізовані і збройні формування доцільно визначити як одну із найскладніших і найнебезпечніших форм організованої злочинності. Необхідність своєчасної діагностики, локалізації і нейтралізації цих загроз безпечному існуванню Української держави і суспільства ставить перед дослідниками-безпекознавцями завдання вивчити вплив різноманітних чинників на створення соціальної основи незаконних воєнізованих і збройних формувань.

Базові причини виникнення і розвитку цих об'єднань, безумовно, перебувають у соціально-економічній площині. Аналіз соціально-економічних катаклізмів в Україні дає змогу виокремити такі чинники появи і активізації діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань:

– *несправедлива приватизація, незаконне привласнення об'єктів власності, становлення олігархічних угруповань.* Соціально-економічні витоки екстремізму в Україні впливають із загальної, системної кризи соціалістичної економіки на початку 1980-х рр., що об'єктивно вимагала здійснення реформістських заходів. Проте розгортання реформ у другій половині 1980-х рр. мало безсистемний і спорадичний характер, що негативно позначилося на рівні матеріальної забезпеченості населення. Поглиблення економічної кризи призвело до знецінення заощаджень, появи масового безробіття, стрімкого зниження життєвого рівня переважної більшості населення.

Перехід до ринкових відносин вимагав здійснення ревізії поглядів на проблему власності й впровадження нових форм господарювання. Роздержавлення і приватизація державного майна стали вагомими

складниками ринкових реформ в Україні. Проте, процес передачі державної власності фізичним і юридичним особам та її розподіл супроводжувався низкою негативних тенденцій.

Поширеним явищем стали неприватизаційні методи придбання об'єктів, що перебували у власності держави. Це дозволяло зацікавленим особам проводити адресний неконкурентний продаж державного майна за цінами, які не відповідали реальній ринковій вартості цих об'єктів. Можливості набуття значних преференцій зумовлювали стрімке поширення корупції на всіх щаблях владно-управлінської вертикалі, активізували діяльність організованих злочинних угруповань щодо незаконного розподілу і перерозподілу об'єктів власності.

Фактично поза контролем держави, уповноважених нею органів і відповідальних посадових осіб опинилися процеси приватизації великих або інвестиційно привабливих промислових та інших підприємств. До процесів придбання контрольних пакетів акцій цих підприємств активно долучилися представники кримінального середовища, використовуючи здобуті злочинним шляхом кошти.

Правоохоронні органи виявились неспроможними ефективно запобігати і протидіяти умисному доведенню до банкрутства державних підприємств. Фактично зловживання з боку посадових осіб, уповноважених керувати цими підприємствами, залишалися без належного правового реагування.

Корумпованість посадових осіб, неналежне реагування з боку правоохоронних органів, недостатність громадського контролю за приватизаційними процесами в Україні сприяли поширенню неконкурентних, неправових методів відчуження державного майна. Поширеним явищем стало умисне доведення до банкрутства підприємств або «фіктивне банкрутство», проведення заставних аукціонів із подальшою передачею виробничих активів і майна кредиторам.

Звичним явищем у сфері незаконного заволодіння об'єктами власності стало здійснення рейдерських атак, тобто недружного поглинання підприємства всупереч волі його власника або керівника, який має переважне становище на підприємстві [4, с. 171]. Фахівці Національного інституту стратегічних досліджень З. Варналій та І. Мазур в аналітичній записці «Основні передумови та шляхи подолання рейдерства в Україні» наводять такі факти, які унаочнюють рівень та масштаби поширення рейдерства:

– в Україні існує приблизно 40–50 рейдерських груп, укомплектованих висококваліфікованими фахівцями в галузі економіки та юриспруденції;

– цей вид діяльності набув системного характеру, кількість захоплень – понад 3000 об'єктів власності, а результативність рейдерських атак оцінюється в понад 90%;

– за експертними оцінками, щорічний обсяг сегмента поглинань і злиттів (без приватизації) становить приблизно 3 млрд. дол. США;

– рейдерство в Україні підсилюється кримінальним складником, адже організатори рейдерських атак залучають до протиправних дій щодо незаконного відчуження об'єктів власності різноманітні воєнізовані формування, а в окремих випадках – і представників правоохоронних органів [2].

Такі нецивілізовані форми приватизації об'єктів власності зумовили становлення і розвиток фінансово-промислових груп. Вони зосередили у своїх руках основні виробничі активи, заклавши тим самим підвалини для створення олігархічного політичного режиму, що відстоював би інтереси насамперед цих груп. Це призвело до згортання обсягів виробничої діяльності, скорочення робочих місць, лібералізації цін, криміналізації економіки, поширення корупції в органах державної влади. Головними наслідками цих деструктивних тенденцій стали падіння життєвого рівня населення і негативне сприйняття громадськістю приватизаційних процесів в Україні. Відтак економічні ринкові реформи початку 1990-х рр. асоціюються в переважній більшості населення виключно із несправедливим, непрозорим, злочинним розподілом об'єктів власності, що здійснювався виключно в інтересах кримінальних угруповань і окремих посадових осіб органів державної влади.

Суттєве падіння життєвого рівня і дискредитація органів державної влади, зокрема, правоохоронної і судової системи, зумовили деформацію правової свідомості населення. Наслідками цього стало стрімке поширення різноманітних деструктивних ідей і практик в українському суспільстві. У масовій свідомості поступово укорінювалась думка про те, що подолання майнової нерівності і соціальної несправедливості у законний спосіб є неможливим. У свою чергу, такі переконання відкривали широкі можливості для політичних спекуляцій і маніпуляцій з боку різноманітних екстремістських угруповань. На тлі соціально-економічних негараздів вони отримали певну підтримку серед населення і заявляли свої претензії на здобуття влади.

– *стрімке майнове розшарування населення, зростання тарифів і цін на споживчі товари, зменшення доходів населення.* Суперечливий характер становлення ринкових відносин і розгортання приватизаційних процесів в Україні спричинив значне майнове розшарування населення. Диспропорції у доходах набули катастрофічного характеру. На цьому акцентують увагу і фахівці Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України. За їхніми підрахунками коефіцієнт нерівності становить 45%, тоді як в інших європейських країнах він коливається у межах 20–25%. Такий високий показник соціальної нерівності обумовлений наявністю групи населення з високими доходами чисельністю у межах 5–15%, що має принципово іншу структуру споживання та якісно інший рівень споживання [9, с. 30].

Починаючи із 2015 р., в Україні запроваджено поетапне підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги. Це призвело до суттєвого падіння життєвого рівня населення. Станом на 01.01.2017 р. за офіційними даними Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України загальна сума заборгованості населення за отримані житлово-комунальні послуги порівняно із 2016 р. зросла на 2757 млн. грн. [17]. Підвищення тарифів на водопостачання і водовідведення, опалення, електроенергію, газ, у свою чергу, спричинює періодичне підвищення цін на споживчі товари.

Зазначені економічні негаразди зумовлюють появу антагонізмів, які сприяють підвищенню рівня

соціального напруження в суспільстві. Це, у свою чергу, провокує радикалізацію окремих осіб і соціальних груп, які прагнуть змінити ситуацію та повернути втрачені можливості покращення свого матеріального добробуту й підвищення соціального статусу. Нemoжливість досягнути цього правомірними і політичними методами, внаслідок корумпованості правоохоронних органів і судової системи, криміналізації різних сфер суспільного життя, призводить до появи і укорінення в масовій свідомості нігілістичних настанов. Згодом вони перетворюються в насильницькі, екстремістські методи досягнення цілей, які, на думку їхніх прихильників, здатні забезпечити швидке та ефективне розв'язання накопичених у суспільстві проблем. Крім того, застоювання таких методів забезпечує реальне чи ілюзорне зняття психоемоційного напруження, що виникає внаслідок позбавлення певних життєвих благ.

– *суттєве ускладнення криміногенної ситуації в Україні, зростання економічної злочинності.* Економічні негаразди, що негативно позначилися на матеріальному добробуті населення, та дезорганізація правоохоронної системи спричинили суттєве ускладнення криміногенної ситуації в Україні. Попри зусилля правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, щодо забезпечення захисту конституційних прав і свобод громадян від протиправних посягань, відстоювання інтересів держави, злочинність в Україні залишається вагомим негативним явищем. Вона здійснює безпосередній вплив на соціально-економічні процеси в державі, формуючи та поглиблюючи деструктивні тенденції в економіці та інших сферах суспільного життя. Так, за даними Державної служби статистики України, кількість зареєстрованих злочинів протягом 1990–1995 рр. хвилеподібно зростала, причому 1995 р. став піковим. Поступовий спад злочинності спостерігається з 1996 р. і збігається з початком стабілізації економічної ситуації в державі, проте й досі лишається високим порівняно з початком 1990-х рр. [12].

Аналіз статистичних показників МВС України засвідчує, що у структурі злочинності значним лишається відсоток злочинів економічної спрямованості. Так, лише у 2012 р. органами внутрішніх справ зареєстровано 5998 злочинів, що стосуються привласнення, розтрати майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем, 7196 злочинів у сфері господарської діяльності, 9667 злочинів у сфері службової діяльності, з яких 1972 злочинів припадає на хабарництво [18].

Колишній заступник Генерального прокурора України О. Баганець у своїх аналітичних оглядах із посиланням на офіційні статистичні показники вказує на суттєве зростання правопорушень, яке він пов'язує із некомпетентністю розпочатою у 2015 р. реформування правоохоронної системи України. Так, порівнюючи показники 2014 р. і 2015 р., він звертає увагу на збільшення кількості облікованих злочинів проти власності (з 311372 в 2014 р. до 362213 в 2015 р., або на 16,4%), погіршення показників виявлення та розкриття злочинів у сфері господарської діяльності (7631 виявлено, розкрито 2380, до суду з обвинувальними актами спрямовано лише 1958) [1].

О. Баганець констатує суттєве погіршення ситуації у сфері боротьби з економічною злочинністю. Так,

у 2015 р. правоохоронними органами було викрито 221 (проти 296 в 2014 р.) факт легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, 1748 (проти 1889 у 2014 р.) фактів ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), майже втричі менше – 133 (проти 347 у 2014 р.) шахрайств з фінансовими ресурсами та всього 24 (проти 34 в 2014 р.) – нецільового використання бюджетних коштів [1].

На суттєве погіршення криміногенної ситуації, особливо в економічній сфері, вказують і фахівці Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса Національної академії правових наук України. Аналізуючи стан і структуру кримінальних правопорушень в Україні за I півріччя 2015 р. та 2016 р., вони відзначають зростання кількості злочинів проти власності. Так, питома вага цих злочинів у загальній структурі злочинності збільшилась із 62% (187046 злочинів) у 2015 р. до 67,8 (250460 злочинів) у 2016 р. У наведеній ними системі статистичних показників спостерігається суттєве збільшення крадіжок (з 141627 у 2015 р. до 194347 у 2016 р.), грабежів (з 9442 у 2015 р. до 13364 у 2016 р.), розбоїв (з 1698 у 2015 р. до 2111 у 2016 р.) [20].

Наведені статистичні показники унаочнюють суттєве падіння життєвого рівня населення та значні прогалини у реформуванні правоохоронної системи України. Нестабільність соціально-економічної ситуації обумовлює перманентну невизначеність соціального статусу переважної більшості населення. Фактично, соціально-економічні негаранти є своєрідними криміногенними чинниками, які зумовлюють зростання рівня криміналізації українського суспільства, де значна частка скоєних злочинів припадає на злочини економічної спрямованості.

Кризові соціально-економічні чинники зумовлюють появу соціальної бази екстремістських угруповань. Її складають особи, які не змогли адаптуватися до складних життєвих умов і, як наслідок, виявилися неспроможними цілком інтегруватися до повноцінного суспільного життя. До цих осіб зараховують молодь, яка не має можливостей для здобуття освіти та забезпечення належної творчої й професійної самореалізації, безробітних, позбавлених засобів до існування, осіб, звільнених за скороченням зі Збройних Сил України і правоохоронних органів, тощо. Певні випадкові чинники (стихійні протестні акції, цілеспрямовані інформаційні впливи та ін.) є каталізатором екстремістських виявів цих депривованих груп.

– невизначеність соціального статусу і життєва невлаштованість молоді, скорочення робочих місць, зростання офіційного і прихованого безробіття. Серед соціально-економічних чинників, які сприяють появі і розгортанню діяльності незаконних воєнізованих і збройних формувань, особливе місце займають життєві умови, у яких перебуває значна частина української молоді. В Указі Президента України №532/2013 від 27.09.2013 «Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року» констатується, що на сьогодні існує низка невирішених проблем молоді, серед яких особливої актуальності набувають питання, пов'язані із забезпеченням доступної освіти, зайнятості, житлом, погіршенням стану фізичного і психічного здоров'я тощо [16].

Вагомим показником, що репрезентує молодіжну проблематику, є відтворення людського потенціалу як вагомого чинника суспільного оновлення. На даний час спостерігається тенденція до скорочення населення України. Так, за даними Державної служби статистики України, чисельність населення скоротилася з 51944,4 тис. осіб станом на 01.01.1991 р. до 42760,5 тис. осіб на 01.01.2016 р. [3]. Населення України скоротилося на 9183,9 тис. осіб. Спостерігається суттєве зменшення народжуваності – 657,2 тис. осіб у 1990 р. проти 411,8 тис. осіб у 2015 р., збільшується кількість померлих – 629,6 тис. осіб у 1990 р. проти 663,1 тис. осіб у 2012 р. Аналіз показників засвідчує, що ця руйнівна демографічна тенденція поглиблюється. Зокрема, станом на 1990 р. спостерігався позитивний природний приріст населення у 27,6 тис. осіб, натомість у 2012 р., навпаки, наявна від'ємна динаміка, яка становить 142,4 тис. осіб [3]. За даними авторів щорічної доповіді Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні «Молодь в умовах становлення незалежності України (1991–2011 роки)», станом на 01.01.2011 р. в Україні проживало 14547,3 тис. молодих людей віком від 14 до 35 років, що становить близько 40% від загальної чисельності населення держави. При цьому відзначалося, що протягом 1991–2011 рр. чисельність молоді скоротилася на 1626 тис. осіб, або понад 10% від її загальної кількості [7, с. 9].

Актуальною проблемою для сучасної молоді є здобуття якісної освіти, що має забезпечити можливості для професійної самореалізації і кар'єрного зростання. За статистичними даними, станом на 2012 р. в Україні функціонувало 489 вищих навчальних закладів I–II рівня акредитації, у яких навчалися 345,2 тис. студентів, та 334 вищі навчальні заклади III–IV рівня акредитації, у яких навчалися 1824,9 тис. студентів. Крім того, в Україні 423,3 тис. осіб навчалися у 972 професійно-технічних навчальних закладах [10]. Як випливає з наведених показників, рівень охоплення молоді середньо-спеціальною і вищою освітою є достатньо високим.

Однак наявність формальних атрибутів, що підтверджують кваліфікацію і рівень освіти, не гарантує працевлаштування. Так, за результатами соціологічного дослідження «Становище студентської молоді в Україні», проведеного у 2008 р. Державним інститутом розвитку сім'ї та молоді Міністерства молоді та спорту України, встановлено, що працювати за спеціальністю планують 27,9% опитаних студентів, 50,1% намагатимуться працювати за спеціальністю, проте не впевнені в наявності на ринку праці відповідних вакансій, а 12,6% респондентів зазначили, що не планують працювати за обраною спеціальністю [19, с. 46]. За таких умов здобуття освіти перетворюється на своєрідний технологічний процес придбання формальних атрибутів, не підтверджених реальними знаннями і навичками, які матимуть попит на ринку праці. Така невисока якість освітніх послуг об'єктивно зумовлює проблеми при працевлаштуванні молоді.

Аналіз соціально-економічного становища сучасної молоді засвідчує його поступове погіршення. Фактично показники економічної і соціально-трудової активності вказують не лише на тенденцію до поглиблення

зубожіння, а й до стрімкого поширення бідності й соціального неблагополуччя значної частини молодого покоління. У цьому контексті однією з найголовніших проблем сучасної молоді є працевлаштування. Право на працю гарантоване ст. 43 Конституції України [6]. Крім того, відповідно до ст. 7 Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» після закінчення або припинення навчання держава має забезпечувати працездатній молоді надання першого робочого місця [15].

Проте через низку причин (ігнорування вимог чинного законодавства України роботодавцями, невідповідність освітніх послуг потребам ринку праці, низький рівень знань і кваліфікації випускників навчальних закладів та ін.) реалізація молоддю права на працевлаштування суттєво обмежена. Тому, за результатами аналізу ситуації на ринку праці у 2017 р., проведеного Державною службою зайнятості України, рівень безробіття серед молоді у віці 25–29 років за 9 місяців 2016 р. становив 11,1%. Серед осіб у віці 15–24 роки цей показник становив 22,8% та був більш як удвічі вищий за аналогічний показник серед всіх вікових груп. Високий рівень безробіття фахівці Державної служби зайнятості України пояснюють тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок і досвіду роботи [8]. У 2016 р. ситуація на ринку праці залишається напруженою та характеризується скороченням зайнятості та зростанням безробіття. Чисельність зайнятого населення у віці 15–70 років за 9 місяців 2016 р. становила 16,3 млн. осіб та, у порівнянні з 9 місяцями 2015 р. скоротилася на 182 тисяч. Рівень зайнятості знизився з 56,9% до 56,5% [22]. Варто наголосити, що ці статистичні відомості відображають ситуацію щодо кількості безробітних, які перебувають на обліку в територіальних центрах зайнятості. Зі зрозумілих причин рівень прихованого безробіття є значно вищим, ніж заявлений офіційними показниками.

Крім того, серед найбільш небезпечних явищ необхідно назвати суттєве звуження можливостей професійної самореалізації. Зокрема, у цьому контексті особливо небезпечною є невідповідність спеціальності та професійно-кваліфікаційного рівня, набутих у процесі навчання, реальному працевлаштуванню молоді. Так, 3490,1 тис. осіб працездатного населення задіяні у сфері найманої праці, з яких 1100,9 тис. осіб, або 31,7% становлять особи у віці 15–34 років. Переважна більшість молоді (616,5 тис. осіб, або 56,4%) задіяна у фінансовій сфері, торгівлі та сфері обслуговування [8, с. 84].

Вагомими проблемами при реалізації економічної і соціально-трудової активності молоді є оплата праці, відсутність кар'єрного і професійного зростання, надмірна завантаженість роботою тощо. Так, результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді «Цінності української молоді», проведеного у 2016 р. на замовлення Міністерства молоді і спорту України, засвідчили, що на низьку оплату праці найбільше скаржились працюючі респонденти віком від 25 до 29 років (92,1%), на відсутність перспектив кваліфікаційного зростання – віком від 20 до 24 років (41,5%), на фізично важку працю – віком від 14 до 19 років (50%), на відсутність комфортних умов праці –

від 20 до 24 та від 30 до 34 років (24,4% та 23,6%) тощо [21, с. 41]. Отже, переважна більшість невдоволена наявними можливостями професійної самореалізації. Це, відповідно, призводить до падіння значущості праці в структурі ціннісних орієнтацій сучасної української молоді, що зумовлює її поступове відчуження від соціально-трудових відносин і процесів.

Невисокий рівень оплати й неналежні умови праці поєднуються з відсутністю соціальних «ліфтів» для молоді. Як доводять результати соціологічних опитувань, вітчизняна молодь вкрай низько оцінює власні можливості щодо підвищення своєї ролі в суспільстві і пов'язує досягнення високого соціального становища в Україні виключно зі сторонньою допомогою. Так, автори щорічної доповіді Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) «Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри», спираючись на результати моніторингового опитування громадської думки, проведеного фахівцями Інституту соціології НАН України у квітні 2012 р., констатують превалювання у свідомості української молоді зневіри у власних силах та переважання орієнтацій на сторонню допомогу при досягненні соціальних висот. Зокрема, порівняльний аналіз засобів досягнення молоддю людиною високого соціального становища в Україні та розвинених країнах Західної Європи засвідчив, що, на відміну від західноєвропейської молоді, яка задля досягнення високого соціального становища орієнтується на власні можливості (високий інтелект, здібності, знання іноземних мов, якісну освіту тощо), молоді українці вважають, ніби життєвого успіху можливо досягти лише завдяки сторонній допомозі (походження із сім'ї з високим соціальним становищем, впливові родичі й друзі, заможні батьки та ін.). Крім того, спостерігається зростання делінквентних настанов у свідомості української молоді, на думку якої, своє становище можливо покращити шляхом свідомого порушення закону. Натомість питома вага моральних якостей (чесність, принциповість, прагнення і вміння робити людям добро, вихованість, хороші манери тощо) у структурі ціннісних орієнтацій суттєво зменшується [19, с. 41]. Як наслідок, такі обставини зумовлюють деформацію ціннісно-нормативних настанов української молоді через усвідомлення відсутності соціальних перспектив, зростання життєвого песимізму й апатії. Так, за експертними оцінками, понад 50% української молоді бажає виїхати за кордон на навчання та роботу [5]. Немоżliвість реалізувати творчий потенціал і переконаність у безперспективності власного існування, своєю чергою, призводить до накопичення протестного потенціалу, зростання рівня криміногенності молодіжного середовища України тощо.

Окрім недосконалості системи працевлаштування й оплати праці, іншою вагомою проблемою є недостатня забезпеченість молодих сімей та самотніх молодих громадян житлом. З метою вирішення цього питання Постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.2002 №1089 затверджено Державну програму забезпечення молоді житлом на 2002–2012 рр., дію якої продовжено до 2017 р. За результатами виконання цієї Програми, протягом 2002–2011 рр. надано 7124 пільгові

довгострокові кредити молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла. Крім того, збудовано та введено в експлуатацію 648 будинків загальною кількістю 35170 квартир та загальною площею 2619,5 тис. м², у яких отримали квартири 6735 молодих сімей [11]. За даними Державного фонду сприяння молодіжному житловому будівництву, 2604 сім'ї отримали державну підтримку протягом 2010–2012 рр. Проте кількість громадян, які потребують поліпшення житлових умов, є значно більшою. За офіційними даними, в Україні станом на 01.01.2011 р. на квартирному обліку перебували 111722 молоді сім'ї, з них 32086 перебувають на обліку десяти і більше років [13]. Таким чином, невідповідність між показниками потреб у забезпеченні житлом молодих сімей і самотніх молодих громадян та обсягами надання державної підтримки очевидна. Як наслідок, незабезпеченість житлом є одним із найвагоміших чинників, які ускладнюють утворення та утримання сім'ї.

– поширення девіантних тенденцій і соціально обумовлених захворювань. Соціально-економічні негаразди обумовлюють поширення низки деструктивних тенденцій в Україні. Низький рівень матеріальної забезпеченості, дискримінація на ринку праці, шлюбно-сімейні проблеми є вагомими чинниками зростання девіантних тенденцій і соціально зумовлених захворювань. Так, на парламентських слуханнях, присвячених соціально-економічним проблемам ВІЛ/СНІДу, наркоманії та алкоголізму в Україні, що відбулися в лютому 2004 р., доповідачі фокусували увагу на тому, що Україна продовжує посідати одне з провідних місць у Європі за темпами поширення ВІЛ/СНІДу [14].

Складною в Україні лишається ситуація, пов'язана із високим рівнем вживання наркотиків. У 2015 р. на стаціонарному лікуванні у наркологічних та психіатричних закладах обліковано 112819 осіб з розладами психіки та поведінки через уживання психотропних речовин або 263,8 на 100 тис. населення [23, с. 117]. Також зберігається стабільно високий рівень алкоголізму серед населення. За офіційними статистичними даними від причин, безпосередньо обумовлених алкоголем, щорічно в Україні помирає 12–13 тис. осіб, а опосередковано – 100 тис. осіб. У 30% випадках саме алкоголь стає причиною передчасної смерті українських чоловіків. Крім того, спостерігається тенденція до зростання питомої ваги алкозалежних осіб за рахунок втягнення дітей та молоді [23, с. 122].

Такі тенденції у поєднанні зі скороченням безоплатних послуг у галузі охорони здоров'я, незбалансованістю харчового раціону, низьким рівнем медичного обслуговування негативно позначаються на вступі в шлюб, народжуваності, тривалості життя тощо. Це спричинює суттєве погіршення соматичного здоров'я населення, особливо молоді. Так, у 2015 р. суттєво зріс рівень поширеності хвороб серед населення України у порівнянні із 2014 р. (на 0,57%; 170128,0 на 100 тис. населення у 2014 р. та 171096,7 на 100 тис. населення у 2015 р.). У структурі поширеності захворювань найбільше спостерігається хвороб системи кровообігу (31,0%), органів дихання (19,8%), органів травлення (9,9%), сечостатевої системи (5,5%), кістково-м'язової системи та сполучної тканини (5,4%) [23, с. 35].

Поряд із проблемами соматичного здоров'я спостерігається тенденція до погіршення стану психічного здоров'я населення України. За результатами дослідження, проведеного Державною установою «Український інститут стратегічних досліджень МОЗ України», поширеність розладів психіки та поведінки у 2015 р. складає 981635 осіб або 2295,7 на 100 тис. населення, що на 0,7% більше ніж у 2014 р. [23, с. 116]. Зрештою це призводить до зростання рівня екстремальних станів й невмотивованої поведінкової агресивності серед депривованих прошарків населення, що знаходить свій вияв у різних формах нетерпимості, ксенофобії, расизму.

– поширення шлюбно-сімейних проблем і зростання рівня розлучень. Переважна більшість шлюбно-сімейних проблем обумовлюється низьким рівнем матеріальної забезпеченості та соціально невлаштованістю. Так, за даними Державної служби статистики України, у 1991 р. кількість зареєстрованих шлюбів становила 9,3 на 1 тис. населення, а у 2012 р. цей показник суттєво зменшився і становив лише 6,1 [3]. Загалом, протягом 1995–2010 рр. в Україні кількість укладених шлюбів скоротилася на 29%, а саме: з 493,1 тис. у 1991 р. до 305,9 тис. у 2010 р. [7, с. 101]. Результати проведених фахівцями Державного інституту сімейної та молодіжної політики Міністерства молоді та спорту України соціологічних досліджень свідчать про наявність тенденцій до зміни моделі шлюбності в Україні. На сьогодні спостерігається скорочення ранньої шлюбності і, відповідно, підвищується вік реєстрації шлюбу. Зокрема, середній вік жінки при вступі до шлюбу сьогодні становить 27 років, а середній вік чоловіків – 30–31 рік [7, с. 101].

Така ситуація обумовлюється нестабільним соціально-економічним становищем молодих людей і низьким рівнем їхньої матеріальної забезпеченості, що породжує цілком обгрунтовані побоювання щодо вступу в шлюб. Як наслідок, поширення набувають такі явища, як цивільний шлюб, бездітні або одnodітні сім'ї та ін., що зумовлює послаблення цілісності суспільства, знижує показники відтворення людського потенціалу в країні тощо.

Економічні проблеми спричинюють зростання кількості розлучень молодих сімей. Зокрема, розлучення у віці до 34 років становить понад 60% від загальної кількості зареєстрованих шлюбів. Найчастіше за офіційними статистичними даними шлюб розпадається протягом перших чотирьох років подружнього життя [7, с. 103]. Водночас матеріальна незабезпеченість спричинює зниження рівня народжуваності та зростання кількості осіб, які залишилися сиротами або напівсиротами. Іншою проблемою є зростання кількості кризових сімей.

Висновки. Таким чином, проведений аналіз засвідчує, що соціально-економічним підґрунтям виникнення і розвитку незаконних воєнізованих і збройних формувань в Україні є кризові економічні й соціальні чинники. Деструктивні процеси у соціально-економічному житті не лише поглиблюють фізичну і моральну деградацію населення, зокрема, молодого покоління, а й створюють реальну загрозу для безпеки суспільства й держави, адже кризові явища в економіці швидко поширюються на інші сфери суспільного життя, підриваючи стійкість і стабільність існування державних і політичних інститутів.

Обумовлена об'єктивними й суб'єктивними причинами переходу до ринкових відносин системна криза сучасного українського суспільства, у якій вагоме місце посідають економічні катаклізми, спричинила суттєве погіршення соціально-економічного становища населення. Наслідками цього стало стрімке майнове розшарування населення, зростання рівня злочинності, падіння авторитету органів державної влади та управління. Усвідомлення факту неефективності сумлінної праці задля покращення свого матеріального добробуту сприяє появі й розвитку антиправових, радикалістських ідеологій, які демонстративно відкидають можливості компромісного врегулювання нагальних суспільних проблем і найбільш прийнятними формами політичної боротьби визначають силові методи. Визнання насильницьких форм політичної участі найбільш ефективними й дієвими обумовлюється не лише психологічним бажанням компенсувати свої втрати від проведених економічних реформ, а й набути реальних можливостей для участі в подальшому неправомірному перерозподілі об'єктів власності.

Перспективами подальших досліджень є розкриття соціально-психологічних та соціокультурних чинників розвитку незаконних воєнізованих і збройних формувань в Україні.

Список використаних джерел

1. Баганець О. Стан злочинності в державі за 2015 рік та результати протидії їй з боку держави і як це пов'язано із реформуванням правоохоронних органів [Електронний ресурс] / Олександр Баганець. – 2016. – Режим доступу: <http://www.baganets.com/blogs-baganets/stan-zlochinnost-v-derzhav-za-2015-r-k-t.html>.
2. Варналій З. Основні передумови та шляхи подолання рейдерства в Україні: аналіз. зап. [Електронний ресурс] / З. Варналій, І. Мазур // Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juli/1.htm>.
3. Демографічна ситуація. Населення. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Дорошук А. А. Система регулювання рейдерства в Україні / А. А. Дорошук, М. В. Трибуха // Економіка: реалії часу. – 2011. – №1 (1). – С.170–176.
5. Експерти: понад 50% української молоді бажає виїхати за кордон [Електронний ресурс] // Світоглядний портал «Рідна країна». – Режим доступу: <http://ridna.ua/2013/07/eksperty-ponad-50-ukrajinskoji-molodi-bazhaje-vyjihaty-za-kordon>.
6. Конституція України (тлумачення від 29.05.2013, підстава v002p710-13) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
7. Молодь в умовах становлення незалежності України (1991–2011 роки): щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні / М-во освіти і науки, молоді та спорту України. Державний інститут розвитку сімейної та молодіжної політики; [редкол.: О. В. Белишев (голова) та ін.]. – К., 2011. – 316 с.
8. Молодь на ринку праці [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби зайнятості України. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805>
9. Нерівність в Україні: масштаби та можливості впливу / за ред. Е. М. Лібанової. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, 2012. – 404 с.
10. Освіта. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/osv.htm.
11. Підсумки реалізації Державної програми забезпечення молоді житлом протягом 2002–2012 років [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://minregion.gov.ua/building/derzhavni-zhitlovi-programi/pidsumki-realizacii-derzhavnoi/>.
12. Правопорушення (1990–2012 рр.). Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
13. Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013–2017 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 №967 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF>.
14. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Соціально-економічні проблеми ВІЛ/СНІДу, наркоманії та алкоголізму в Україні та шляхи їх розв'язання: постанова Верховної Ради України від 03.02.2004 №1426-IV [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1426-15>.
15. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: закон України від 05.02.1993 №2998-XII (редакція від 01.01.2013, підстава 5067-17) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.
16. Про Стратегію розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року: указ Президента України від 27.09.2013 №532/2013 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.
17. Стан оплати населенням житлово-комунальних послуг [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua/naryamki-diyalnosti/zhkh/tarif/stan-oplati-naselennyam-zhitlovo-komunalnih-poslug-za-2015-rik/>
18. Стан та структура злочинності в Україні (станом на 20 листопада 2012 р.) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України. – Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.
19. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри: щоріч. доп. Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. – К., 2012. – 222 с.
20. Христюк І. О. Показники про стан та структуру кримінальних правопорушень в Україні за I півріччя 2015 р. та 2016 р. [Електронний ресурс] / І. О. Христюк. – 2016. – Режим доступу: <http://www.ivpz.org/struktura-za-p-vg-chcha-2015-r-ta-2016-r>.
21. Цінності української молоді. Результати репрезентативного соціологічного дослідження становища молоді. – К., 2016. – 91 с.
22. Що до ситуації на ринку праці та діяльності державної служби зайнятості у 2016 році [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Державної служби зайнятості України. – Режим доступу: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=30543
23. Щорічна доповідь про стан здоров'я населення, санітарно-епідемічну ситуацію та результати діяльності системи охорони здоров'я України. 2015 рік / за ред. Шафранського В. В.; МОЗ України, ДУ «УІСД МОЗ України». – К., 2016. – 452 с.

References

1. Baganec' O. Stan zlochynnosti v derzhavi za 2015 rik ta rezul'taty protydyi' i'j z boku derzhavy i jak se pov'язano iz reformuvannjam pravoohoronnyh organiv [Elektronnyj resurs] / Olexsij Baganec'. – 2016. – Rezhym dostupu: <http://www.baganets.com/blogs-baganets/stan-zlochinnost-v-derzhav-za-2015-r-k-t.html>.
2. Varnalij Z. Osnovni peredumovy ta shljahy podolannja rejderstva v Ukrai'ni: analit. zap. [Elektronnyj resurs] / Z. Varnalij, I. Mazur // Oficijnyj sajт Nacional'nogo instytutu strategichnyh doslid-zhen'. – Rezhym dostupu: <http://old.niss.gov.ua/Monitor/juli/1.htm>.
3. Demografichna sytuacija. Naseleennja. Statystychna informacija [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Derzhavnoi' sluzhby statystyky Ukrai'ny. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Doroshuk A. A. Systema reguljuvannja rejderstva v Ukrai'ni / A. A. Doroshuk, M. V. Trybuha // Ekonomika: realii' chasu. – 2011. – №1 (1). – S.170–176.
5. Eksperty: ponad 50% ukrai'ns'koi' molodi bazhaje vyi'haty za kordon [Elektronnyj resurs] // Svitogljadnyj portal «Ridna kra'i'na». – Rezhym dostupu: <http://ridna.ua/2013/07/eksperty-ponad-50-ukrajinskoji-molodi-bazhaje-vyjihaty-za-kordon>.
6. Konstytucija Ukrai'ny (tлумachennja vid 29.05.2013, pidstava v002p710-13) [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Verhovnoi'

Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr>.

7. Molod' v umovah stanovlennja nezalezhnosti Ukrainy (1991–2011 roky): shhorich. dop. Prezydentu Ukrainy, Verhovnij Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini / M–vo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy. Derzhavnyj instytut rozvytku simejnoi ta molodizhnoi polityky; [redkol.: O. V. Bjelyshev (golova) ta in.]. – K., 2011. – 316 s.

8. Molod' na rynku praci [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Derzhavnoi sluzhby zajnjatosti Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805>

9. Nerivnist' v Ukraini: masshtaby ta mozhlyvosti vplyvu / za red. E. M. Libanovoi. – K.: Instytut demografii ta social'nyh doslidzhen' imeni M. V. Ptuhu NAN Ukrainy, 2012. – 404 s.

10. Osvita. Statystychna informacija [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/osv.htm.

11. Pidsumky realizacii Derzhavnoi programy zabezpechennja molodi zhytлом protjagom 2002–2012 rokov [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Ministerstva regional'nogo rozvytku, budivnytva ta zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://minregion.gov.ua/building/derzhavni-zhitlovi-programi/pidsumki-realizaczii-derzhavnoi/>.

12. Pravoporushennja (1990–2012 rr.). Statystychna informacija [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

13. Pro zatverdzhennja Derzhavnoi programy zabezpechennja molodi zhytлом na 2013–2017 roky: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.10.2012 №967 [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Verhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF>.

14. Pro Rekomendacii parlaments'kyh sluhan' na temu: «Social'no-ekonomichni problemy VIL/SNIDu, narkomanii ta alkogolizmu v Ukraini ta shljahy i'h rozv'jazannja: postanova Verhovnoi Rady Ukrainy vid 03.02.2004 №1426-IV [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Verhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1426-15>.

15. Pro spryjannja social'nomu stanovlennju ta rozvytku molodi v Ukraini: zakon Ukrainy vid 05.02.1993 №2998-XII (redakcija vid 01.01.2013, pidstava 5067-17) [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Verhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

16. Pro Strategiju rozvytku derzhavnoi molodizhnoi polityky na period do 2020 roku: ukaz Prezydenta Ukrainy vid 27.09.2013 №532/2013 [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Verhovnoi Rady Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/532/2013>.

17. Stan oplaty naselennjam zhytlovo-komunal'nyh poslug [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Ministerstva regional'nogo rozvytku, budivnytva ta zhytlovo-komunal'nogo gospodarstva Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zkh/tarif/stan-oplati-naselennyam-zhitlovo-komunalnih-poslug-za-2015-rik/>

18. Stan ta struktura zlochynnosti v Ukraini (stanom na 20 lystopada 2012 r.) [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Ministerstva vnutrishnih sprav Ukrainy. – Rezhym dostupu: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/813157>.

19. Uchast' molodi v suspil'nomu zhytti: dosvid, mozhlyvosti, bar'jery: shhorich. dop. Prezydentu Ukrainy, Verhovnij Radi Ukrainy, Kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovyshe molodi v Ukraini (za pidsumkamy 2011 roku) / Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Derzhavna sluzhba molodi ta sportu Ukrainy. – K., 2012. – 222 s.

20. Hrstych I. O. Pokaznyky pro stan ta strukturu kryminal'nyh pravoporushen' v Ukraini za I pivrichchja 2015 r. ta 2016 r. [Elektronnyj resurs] / I. O. Hrstych. – 2016. – Rezhym dostupu: <http://www.ivpz.org/struktura-za-pv-yr-chchya-2015-r-ta-2016-r>.

21. Cinnosti ukrain's'koi molodi. Rezul'taty reprezentatyvnogo sociologichnogo doslidzhennja stanovysheha molodi. – K., 2016. – 91 s.

22. Shhodo situacii na rynku praci ta dijal'nosti derzhavnoi sluzhby zajnjatosti u 2016 roci [Elektronnyj resurs] // Oficijnyj sajт Derzhavnoi sluzhby zajnjatosti Ukrainy. – Rezhym dostupu: http://www.dcz.gov.ua/control/uk/statdatacatalog/list/category?cat_id=30543

23. Shhorichna dopovid' pro stan zdorov'ja naselennja, sanitarno-epidemichnu situaciju ta rezul'taty dijal'nosti systemy ohorony zdorov'ja Ukrainy. 2015 rik / za red. Shafrans'kogo V. V.; MOZ Ukrainy, DU «UISD MOZ Ukrainy». – K., 2016. – 452 s.

Vasylchuk E. O., Doctor of Political Sciences, assistant professor of philosophy, political science and Ukrainian, Kyiv National University of Technology and Design (Ukraine, Kyiv), vasilchuk84@bk.ru

Socio-economic factors and the occurrence of illegal paramilitary and military units in Ukraine

The analysis of socio-economic factors and the occurrence of illegal paramilitary and armed groups in Ukraine. It is concluded that the destructive processes in social and economic life not only deepen the physical and moral degradation of the population, especially the younger generation, but also pose a real threat to the security of society and the state, because the economic crisis quickly spread to other areas of public life undermining stability and the stability of the existence of the state and political institutions.

Keywords: illegal militias and armed groups, extremism, terrorism, national security.

* * *

УДК 352/354

Бакрадце Л. М.,
аспірант кафедри соціології та соціальної роботи,
Міжрегіональна академія управління персоналом
(Україна, Київ), renata_kiev@i.ua

СУСПІЛЬНІ РЕФОРМИ ЯК ВИД ПОЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Досліджується управління як вид соціальної взаємодії. Аналізуються особливості політичного управління соціальними реформами. Реформування розглядається як політика, яка має метою здійснення мирних, еволюційних перетворень на противагу революційних переворотів. Основне питання їх успішної реалізації на відміну від насильницького зламу існуючих порядків в ході революційних змін є питання ефективного управління. Розглядається соціальне управління, об'єктом і суб'єктом якого є люди.

Ключові слова: соціальне управління, реформування, цілепокладання.

З давніх часів політика (від грец. *politike* – управління) розглядалася як мистецтво управління державою. Вчені вважають, що цей термін поширився під впливом трактату Арістотеля про державу, правління (урядування) та уряд, який він назвав «Політика». Сьогодні політика розуміється в більш широкому контексті як відносини, що включають згоду, підпорядкування, панування, конфлікт і боротьбу між групами, класами, націями, прошарками, стратами і окремими людьми (внутрішня політика) і державами (зовнішня політика) з приводу завоювання чи досягнення влади, її утримання, організації та використання. Особливий розділ політології розглядає політику як певний вид реформування політичної системи в рамках здійснення демократичного переходу (транзиту). Під поняттям демократичний перехід (транзит) розуміють низку соціальних та інституціональних змін, що прокладають шлях заміні авторитарних методів правління демократичними. Відтак в даній статті ми розглядаємо політичне реформування країни в умовах демократичного транзиту.

Мета статті: дослідити особливості політичного реформування різних сфер суспільного життя.

Дослідженню теоретико-методологічних основ політичного процесу реформування присвячені праці таких теоретиків як: А. Бентлі, В. Парето, Д. Трумен, Р. Доуз, С. Хантінгтон, Р. Дарендорф, Дж. Мангейм, Д. Істон, Г. Алмонд, Г. Пауелл та інші.

У найзагальнішому сенсі під реформуванням розуміється будь-яка політика, яка має метою здійснення мирних, еволюційних перетворень на противагу революційним переворотам. Основне питання